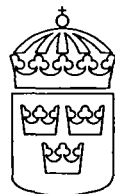

Regeringens proposition

1992/93:256

om sekretess i mål om barnpornografibrott

Prop.
1992/93:256

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 maj 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Reidunn Laurén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ändring i sekretesslagen (1980:100) som innebär att sekretess införs hos domstol i mål om ansvar för barnpornografibrott.

Lagändringen föreslås träda i kraft omedelbart.

Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.
16 §

Sekretess gäller hos domstol i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar eller olovlig avlyssning samt i mål om ersättning för skada med anledning av sådant brott, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande i målet.

Sekretess gäller hos domstol i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar eller olovlig avlyssning samt i mål om ersättning för skada med anledning av sådant brott, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande i målet. *Sekretess gäller hos domstol även i mål om ansvar för barnpornografibrott eller motsvarande tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott för uppgift om den unge, om det kan antas att denne eller någon denne närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.*

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag då den kommit ut från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Laurén, Hellsvik, Davidson, Könberg

Föredragande: statsrådet Laurén

Proposition om sekretess i mål om barnpornografibrott

1 Inledning

Justitiekanslern (JK) har i en skrivelse till Justitiedepartementet (dnr 93-2060) föreslagit att en fråga om ändring i sekretesslagen (1980:100) tas upp till skyndsam prövning. Framställningen har sin bakgrund i ett nu anhängigt mål om barnpornografibrott. Ändringsförslaget syftar till att möjliggöra ett sekretesskydd hos domstol för uppgifter om barns personliga förhållanden i sådana mål.

I framställningen pekar JK även på att avvägningen mellan å ena sidan rätten att få ta del av en kopia av en allmän handling med stöd av offentlighetsprincipen och å andra sidan intresset av att skydda i brottmål beslagtagna handlingar är i behov av ett närmare studium.

JK:s framställning bifogas detta ärende som *bilaga 1*. Framställningen har behandlats vid en hearing. De myndigheter, organisationer m.m. som deltog i hearingen anges i *bilaga 2*.

2 Bakgrund

2.1 Nuvarande ordning

Barnpornografibrott

Den som skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprids eller som sprider sådan bild av barn döms, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig, för barnpornografibrott (16 kap. 10 a § brottsbalken, BrB). Om skildringen finns i tryckt skrift kan spridandet av skriften innefatta tryckfrihetsbrott enligt 7 kap. 4 § 12 tryckfrihetsförordningen (TF), och om den finns i en film, varmed avses även videogram, kan spridandet innefatta yttrandefrihetsbrott (5 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen, YGL).

Tvångsmedel i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål

Enligt 7 kap. 7 § TF får en tryckt skrift som innefattar ett tryckfrihetsbrott konfiskeras. Motsvarande bestämmelse vad gäller filmer finns i 5 kap. 6 §

YGL. Vid konfiskering skall i princip alla exemplar som är avsedda för spridning förstöras. Dessutom skall tillses att föremål som kan användas särskilt för att mångfaldiga skriften eller filmen inte skall kunna användas för att framställa ytterligare exemplar. Om det förekommer anledning att filmen eller skriften på grund av yttrandefrihetsbrott eller tryckfrihetsbrott kan konfiskeras, får i avvaktan på beslut om detta filmen resp. skriften läggas under beslag (10 kap. 1 § TF och 7 kap. 3 § YGL).

Rättegångsförfarandet

Justitiekanslern utövar tillsyn på TF:s och YGL:s områden och är ensam behörig åklagare i mål om tryckfrihetsbrott och yttrandefrihetsbrott. I princip kan endast Justitiekanslern besluta om tvångsmedel, bl.a. beslag, med anledning av misstanke om sådana brott. Sedan åtal för tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott väckts eller ansökan gjorts hos rätten om konfiskering, förfogar rätten över frågor om tvångsmedel. När målet avgörs, skall rätten pröva om tidigare meddelat förordnande om tvångsmedel skall bestå.

I fråga om rättegången i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål skall rättegångsbalken tillämpas i den mån annat inte följer av TF, YGL eller lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden (11 kap. 3 § sistnämnda lag). Enligt 45 kap. 7 § rättegångsbalken skall åklagaren när åtal väcks eller så snart som möjligt därefter, till rätten ge in utskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen samt de skriftliga handlingar och föremål som han vill åberopa som bevis. När åtal väcks i tryckfrihets- eller yttrandefrihetsmål ges normalt den skrift, film eller liknande vars innehåll det är fråga om in till rätten och åberopas till styrkande av den brottsliga gärningen. Den framställning som påstås ha brottsligt innehåll kan därmed bli ansedd som en allmän handling enligt TF.

Allmänna handlingar och rätten att ta del av dem

Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 § TF). Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till de intressen som närmare anges i 2 kap. 2 § TF, däribland intresset att förebygga eller beivra brott och skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Begränsningarna av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i en bestämmelse i en särskild lag (sekretesslagen), eller i annan lag vartill denna hänvisar. Med handling avses i TF framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel, t.ex. en film eller videogram. Handlingen är att betrakta som allmän om den förvaras hos en myndighet och är inkommen eller upprättad hos myndigheten (2 kap. 3 § TF).

En allmän handling som inte omfattas av sekretess skall på begäran tillhandahållas den som vill ta del av den, så att den kan läsas, avlyssnas eller uppfattas på annat sätt. En allmän handling får också skrivas av, avbildas,

eller tas i anspråk för ljudöverföring. Den som vill ta del av en allmän handling har som huvudregel rätt att mot avgift få kopia eller liknande av handlingen till den del den får lämnas ut (2 kap. 12 och 13 §§ TF).

Prop. 1992/93:256

Sekretess i mål om sexualbrott m.m.

Enligt 9 kap. 16 § sekretesslagen gäller sekretess hos domstol i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar eller olovlig avlyssning samt i mål om ersättning för skada med anledning av sådant brott, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande i målet.

Någon bestämmelse om sekretess för uppgift om enskilds förhållanden i mål om ansvar för barnpornografibrott finns inte.

En förhandling vid domstol kan enligt 5 kap. 1 § rättegångsbalken hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att förebringas uppgifter som hos domstolen omfattas av sekretess enligt 9 kap. 16 § sekretesslagen.

Sekretess gäller även vid förundersökning i brottmål och i angelägenhet som gäller straffprocessuella tvångsmedel i brottmål, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs (9 kap. 17 §). Denna sekretess upphör visserligen i princip att gälla om uppgiften lämnas över till domstol i samband med att åtal väcks, men den består i vissa fall, bl.a. om sekretess skall gälla hos domstolen enligt 9 kap. 16 § (9 kap. 18 § andra stycket).

2.2 Justitiekanslerns framställning

I sin framställning anför JK att det i ett mål där talan inte förs om ansvar för sexualbrott utan för det tryck- eller yttrandefrihetsbrott eller det brott mot allmän ordning som spridande av barnpornografisk skildring utgör enligt 16 kap. 10 a § BrB, inte finns någon möjlighet att vägra utlämnande av allmän handling som innehåller uppgifter av integritetskänslig natur. Frågan har nyligen varit föremål för prövning vid två tillfällen i Svea hovrätt. Hovrätten har därvid konstaterat att den i 9 kap. 16 § sekretesslagen uppställda sekretessen till skydd för enskilds personliga förhållanden (i detta fall närmast integriteten hos de barn som avbildas i skildringarna) inte kunde åberopas till stöd för att vägra utlämnande, eftersom den talan som fördes i målet inte avsåg ansvar för sexualbrott utan ansvar för ett brott mot allmän ordning i 16 kap. BrB.

JK har i framställningen framfört två möjligheter att åstadkomma en lösning som på ett tillfredsställande sätt beaktar de motstående intressen som i liknande fall gör sig gällande, nämligen den viktiga principen om öppenhet i domstolarnas verksamhet och intresset av barnets personliga integritet. En ändring i sekretesslagen ter sig enligt JK som den snabbast framkomliga vägen. Det skulle också kunna övervägas att inskränka den rätt som ansetts

finnas att erhålla kopior av sådant material som i domstol är under beslag och yrkas konfiskerat. Bestämmelser härom skulle dock fordra grundlagsändring och kan därför inte få snabbt genomslag.

Prop. 1992/93:256

3 Överväganden

Mitt förslag: Sekretesslagen ändras så att sekretess skall gälla hos domstol i mål om ansvar för barnpornografibrott för uppgift om den unge, om det kan antas att denne eller någon denne närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Framställningen från Justitiekanslern överensstämmer i princip med mitt förslag.

Lämnade synpunkter vid hearingen: Företrädare för *Stockholms tingsrätt* har ifrågasatt om inte en s.k. absolut sekretess borde införas. Företrädare för *Svenska Tidningsutgivareföreningen* har å sin sida framfört att absolut sekretess inte bör införas. Företrädare för *Stockholms tingsrätt* och *JK* har betonat att det är angeläget att lagändringen träder i kraft snarast möjligt.

Skälen för mitt förslag: Principen att domstolsförhandlingar skall vara offentliga och att det material som ligger till grund för domstolens bedömning skall vara offentligt är av grundläggande betydelse för rättssäkerheten och för allmänhetens tilltro till rättsväsendet. Domstolsförhandlingar och processmaterialet skall därför vara offentliga i största möjliga utsträckning. Ett sekretessintresse bör därför få väga över endast om det finns ett mycket starkt behov av sekretess. Den som har blivit utsatt för eller anser sig ha blivit utsatt för ett sexualbrott har ofta ett starkt intresse av sekretess för uppgifter som läggs fram i brottmålet liksom i ett mål om skadestånd på grund av sådant brott. Skälen för sekretess i sådana mål har ansetts vara så starka att sekretessintresset fått sätta åsido huvudregeln om att förhandlingen och processmaterialet skall vara offentligt.

Barnpornografibrott utgör ett brott mot allmän ordning. Det finns således ingen enskild målsägande (den som utsatts för brott) i mål om ansvar för sådant brott.

För att styrka att barnpornografibrott har begåtts, krävs normalt att handlingar, bilder eller filmer ges in till domstolen bl.a. för att företes vid domstolsförhandlingen. Detta kan i sin tur innebära att de barn som har utsatts för den kränkning som framställningen skildrar ytterligare förnedras genom att skildringen i t.ex. videogrammet blir tillgänglig för allmänheten. Därmed inträder frågan om behov av skydd för enskilds integritet även i ett mål om ansvar för brott mot allmän ordning.

På samma sätt som i mål om ansvar för sexualbrott väger hänsynen till dessa barns integritet så tungt att huvudprincipen om att domstolsförhandling och processmaterialet till alla delar skall vara offentligt måste få vika. Till detta kan läggas att det vore olämpligt om åklagaren nödgades väga in hänsynen till barnets integritet i frågan om det över huvud skall väckas åtal

för barnpornografibrott. Ett sådant hänsynstagande skulle ytterst leda även till det anstötliga resultatet att åklagaren måste avstå från att låta ett under förundersökningen gjort beslag av t.ex. ett videogram med barnpornografi bestå och i stället låta det beslagtagna materialet återlämnas till den miss-tänkte. Bestämmelser som gör det möjligt att förhindra att barnens integritet kränks i mål om barnpornografi bör därför införas.

När det gäller frågan om hur detta lagtekniskt skall ske kan följande an-föras.

Vad som utgör en allmän handling och rätten att ta del av dessa handlingar regleras uteslutande i TF. Rätten att ta del av allmänna handlingar tillkommer varje svensk medborgare till "främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning" (2 kap. 1 § TF). TF är även exklusiv lag när det gäller ingripanden på grund av innehållet i tryckt skrift. Och TF medger att tryckta skrifter med visst innehåll tas i beslag och konfiskeras om innehållet utgör tryckfrihetsbrott. Ett förordnande om konfiskering innebär som tidigare nämnts i princip att den tryckta skriften som tagits i beslag skall förstöras. Syftet med åtgärden är självfallet att förhindra vidare spridning av skriften. I såväl TF som YGL finns bestämmelser om straff för spridande av framställningar som är föremål för beslag eller förklarats konfiskerade (6 kap. 3 § TF och 3 kap. 13 § YGL). Förhållandet mellan å ena sidan TF:s regler om allmänna handlingar och om rätten att erhålla kopior av allmänna handlingar och å andra sidan TF:s regler om beslag och konfiskering (till vilka YGL hänvisar) framgår inte uttryckligen av TF. Frågeställningen synes inte ha fått någon belysning i den juridiska litteraturen. Inte heller har frågan behandlats vid tillkomsten av nu gällande TF eller av YGL. Den uppkomna frågan kan dessutom ses i ett vidare perspektiv, nämligen det som omfattar beslag av handlingar i ärenden och mål som ej avser tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott. Dessa frågor är komplicerade och förtjänar att få en närmare be-lysning. En sådan analys fordrar emellertid en grundlig genomgång av hur gällande bestämmelser förhåller sig till varandra och ingående överväganden av möjligheterna till förtydliganden eller ändringar av gällande regler, vilka i detta sammanhang till stor del är av grundlagskaraktär. Jag avser att återkomma i annat sammanhang till regeringen i denna fråga.

Med hänsyn till det stora behovet av att snabbt komma till rätta med den situation som uppstått, bör nu en ändring ske i sekretesslagen.

Det sätt på vilket detta låter sig snabbast göra är att göra ett tillägg till 9 kap. 16 §. En sådan ändring ligger nära till hands också med beaktande av att barnet kan betraktas som ett offer för det sexuella övergrepp som skild-ras. Därför förordar jag att en bestämmelse om sekretess motsvarande den som redan finns i 9 kap. 16 § om sekretess hos domstol i mål om ansvar för sexualbrott införs till skydd för barnets identitet. Nu nämnda bestämmelses s.k. raka skaderekvisit, att sekretess föreligger om det kan antas att barnet lider skada eller men om uppgiften röjs, motiveras av att det är fråga om domstolsförfarande och att grundprincipen skall vara att rättegångar i dom-stol skall vara offentliga (jfr 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen). Be-stämmelsen blir tillämplig så snart ett barn går att identifiera och detta oav-sett om det i det enskilda fallet är svårt att göra en sådan identifiering, t.ex. därför att det finns anledning att tro att barnet finns i något annat land. Lag-

texten bör utformas så att inte bara den som är barn i den betydelse detta ord har i ansvarsbestämmelserna om barnpornografibrott omfattas, utan också en sådan ungdom som vid tillämpningen av dessa inte anses vara barn. Detta kan ske om den skyddade personen anges som "den unge" och inte "barnet". Liksom när det gäller mål om ansvar för sexualbrott bör sekretess även kunna gälla om någon närstående till den unge skulle antas kunna lida skada eller men om uppgift om barnet röjs.

Vid sådant förhållande kan, utan annan följdändring, domstol hålla förhandling inom stängda dörrar (5 kap. 1 § rättegångsbalken) och förundersökningssekretessen består när åtal väcks (9 kap. 18 § andra stycket sekretesslagen).

Skall sekretess enligt den nya bestämmelsen i 9 kap. 16 § sekretesslagen bestå under hela rättegången och också efter denna, måste reglerna i 12 kap. 3 och 4 §§ sekretesslagen om fortsatt sekretess hos domstol vara tillämpliga, vilket kan kräva särskilda beslut av domstolen.

Det förslag jag nu har lagt fram avser barnpornografibrott. Samma problemställning finns emellertid också i mål om ansvar för olaga våldsskildring (16 kap. 10 b § BrB) som också kan utgöra tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott (7 kap. 4 § 13 TF respektive 5 kap. 1 § YGL). Detta brott låter sig emellertid inte infoga lika lätt i 9 kap. 16 § sekretesslagen, eftersom det mera sällan kan vara tal om att skydda något visst brottsoffer. Det som i detta fall skulle motivera sekretess är intresset att förhindra brott som består i att en våldsskildring sprids sedan den utlämnats som allmän handling. Det har därför inte inom ramen för det synnerligen brådskande lagstiftningsärendet som jag nu föredrar varit möjligt att behandla brottet olaga våldsskildring när det inte omfattas av JK:s framställning.

JK har emellertid i samarbete med företrädare för Justitiedepartementet utarbetat ett utkast till en sekretessbestämmelse som skulle kunna förhindra spridning av filmer och andra bildframställningar som innefattar olaga våldsskildring och som ges in i mål om ansvar för sådant brott. Avsikten är att utkastet snarast skall överlämnas till det utskott i riksdagen som skall bereda regeringens förslag så att detta utskott genom ett s.k. utskottsinitiativ skall ha möjlighet att komplettera propositionens lagförslag och därigenom snabbast möjligt komma till rätta med problemet med olaga våldsskildringar som hålls tillgängliga enligt offentlighetsprincipen i en rättegång.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom Justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Den föreslagna lagändringen innebär i princip endast att till en redan befintlig uppräknad av olika brott fogas ytterligare ett brott. Lagändringen föreslås i syfte att skydda ett ytterst skyddsvärt intresse och den föreslås träda i kraft så snart det över huvud taget är möjligt. Ett hörande av Lagrådet skulle innebära att en proposition i ärendet knappast skulle kunna avges till riksdagen i sådan tid att ett beslut kan fattas före sommaruppehållet. Detta skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling med avsevärt men till följd. Lagrå-

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Med hänsyn till att lagändringen föreslås träda i kraft inom kort bör regeringen vidare föreslå riksdagen att förkorta motionstiden till tre dagar. Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Regeringen
(Justitiedepartementet)Framställning om en ändring i sekretesslagen
(1980:100) m.m.

Sammanfattning

Justitiekanslern får härmed föreslå att en fråga om ändring i sekretesslagen m.m. tas upp till skyndsam prövning i viss anslutning till den inom Justitiedepartementet pågående översynen av lagstiftningen rörande barnpornografibrott.

Ändringsförslaget syftar till att möjliggöra ett sekretesskydd hos domstol för barns personliga förhållanden i mål eller ärenden som rör beivrande av barnpornografibrott. Ett lagförslag biläggs denna framställning.

I framställningen pekas också på att saken rymmer en fråga som är viktig även i ett vidare rättsligt perspektiv. Avvägningen mellan å ena sidan rätten att begära att få del av en kopia av en allmän handling med stöd av offentlighetsprincipen och å andra sidan intresset av att skydda i brottmål beslagtagna handlingar är enligt Justitiekanslern i behov av en närmare genomlysning.

Framställningen har sin bakgrund i Justitiekanslerns erfarenheter från främst ett nu aktuellt mål om barnpornografibrott. Den fråga som behandlas är emellertid av generell natur för måltypen som sådan.

1 Bakgrunden i korthet

Justitiekanslern har i ett mål vid Stockholms tingsrätt väckt åtal mot två personer med yrkande om ansvar för yttrandefrihetsbrott (barnpornografibrott och olaga våldsskildring) avseende spridning av videogram med ett barnpornografiskt resp. våldspornografiskt innehåll. Målet är för närvarande anhängigt vid tingsrätten.

I målet har med stämningsansökan ett stort antal (över hundra) filmer och videogram getts in av Justitiekanslern. Videogrammen är efter beslut av Justitiekanslern under beslag och yrkas konfiskerade hos domstolen.

Hos tingsrätten har, sedan stämningsansökan ingetts dit, flera personer begärt att få ta del av de beslagtagna videogrammen med hänvisning till reglerna i tryckfrihetsförordningen (TF) om rätt för envar att få ta del av allmänna handlingar eller att erhålla kopia av dem (2 kap. 12 och 13 §§ TF).

Sedan Stockholms tingsrätt genom beslut vid två skilda tillfällen avslagit framställningar om att få ta del av videogrammen genom att

erhålla kopia av dem, har besluten upphävts av Svea hovrätt med hänvisning till reglerna i TF och sekretesslagen. Kopior av domstolar-nas beslut biläggs.

Justitiekanslern anmodades i det första av de av Svea hovrätt pröva-de fallen att till hovrätten avge yttrande och delgav hovrätten sin syn på uppkomna frågeställningar. Kopia av Justitiekanslerns yttrande till hovrätten biläggs.

Mot ett beslut att lämna ut en allmän handling kan talan ej föras, 15 kap. 7 § sekretesslagen.

Genom den prövning som gjorts av hovrätten har således avgjorts att det inte finns någon laglig grund för en domstol att vägra att bifalla en på TF stödd begäran om att genom kopia få ta del av videogram med t.ex. barnpornografiskt innehåll som har ingetts till och förvaras hos domstolen i ett där anhängigt mål som rör ansvar för barnpornogra-fibrott.

2 Regleringen i TF av rätten att ta del av allmänna handlingar m.m.

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) skall, till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning, varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar.

De aktuella videogrammen torde hos domstolen ostridigt utgöra allmänna handlingar i TF:s mening, 2 kap. 3 § TF.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till de intressen som närmare anges i 2 kap. 2 § TF, bl.a. intresset att förebygga och beivra brott (p. 4) och skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden (p. 6).

Begränsningarna av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i en bestämmelse i en särskild lag - sekretesslagen - eller i annan lag vartill denna hänvisar, 2 kap. 2 § andra stycket TF. Regle-ringen i TF på området är exklusiv.

Utgångspunkten för prövningen av allmänhetens rätt att ta del av ifrågavarande videogram skall således sökas i dessa föreskrifter medde-lade på grundlags nivå och i de regler i sekretesslagen (1980:100) som kan vara tillämpliga.

I sammanhanget bör nämnas att det i TF och yttrandefrihetsgrundla-gen (YGL) finns vissa regler enligt vilka "vidarespridning" efter beslag och konfiskation har kriminaliserats. Av dessa bestämmelser kan dock inte utläsas att de skulle ta sikte på att förhindra domstolen att tillämpa offentlighetsprincipen. En sådan läsart synes heller inte sär-skilt naturlig.

3.1 Intresset att förebygga och beivra brott och förundersökningssekretessen

Sedan Justitiekanslern, i det mål vid tingsrätten vari den aktuella utlämnande frågan uppkommit, väckt åtal med yrkande om ansvar för barnpornografibrott resp. olaga våldsskildring har den sekretess som enligt 5 kap. 1 § och 9 kap. 17 § sekretesslagen tidigare hos Justitiekanslern kunnat åberopas till stöd för att begränsa rätten att ta del av ifrågavarande videogram upphört att gälla, 9 kap. 18 § jämförd med 12 kap. 1 § sekretesslagen. Någon annan sekretessregel i 5 kap. sekretesslagen som i syfte att förebygga brott skulle kunna tillämpas hos domstolen i mål av den aktuella typen finns inte.

3.2 Särskilt om sekretess med hänsyn till enskilds personliga förhållanden

Sekretess med hänsyn till enskilds personliga förhållanden har föreskrivits i bl.a. 7 och 9 kap. sekretesslagen. Av de i dessa kapitel upptagna föreskrifterna är de som har meddelats i 9 kap. 16 § av särskilt intresse för den här behandlade frågan.

Enligt den bestämmelsen gäller sekretess hos domstol i mål om *ansvar för* bl.a. sexualbrott, för uppgift om bl.a. enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretessregleringen motiveras av att den som har blivit utsatt för ett sådant brott som avses i paragrafen ofta har ett starkt intresse av sekretess för uppgifter som läggs fram i målet, jfr Corell m.fl. Sekretesslagen, tredje uppl. s. 305.

I det mål där den aktuella utlämnande frågan uppkom konstaterade tingsrätten emellertid att den i 9 kap. 16 § uppställda sekretessen till skydd för enskilds personliga förhållanden (i detta fall närmast integriteten hos de barn som avbildas i skildringarna) inte kunde åberopas till stöd för att vägra utlämnande, eftersom den talan som förs i målet ej avser *ansvar* för sexualbrott utan talan om ansvar för ett brott mot allmän ordning i 16 kap. brottsbalken (BrB).

I tingsrättens bedömning av sekretessfrågan i denna del har Justitiekanslern i sitt inledningsvis nämnda yttrande och senare också Svea hovrätt i sina två avgöranden instämt.

4 Överväganden

4.1 Allmänt

I ett mål där talan förs om ansvar inte för sexualbrott utan för det tryck- eller yttrandefrihetsbrott eller det brott mot allmän ordning som spridande av barnpornografisk skildring utgör enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken finns således ingen möjlighet att vägra utlämnande av en allmän handling som innehåller uppgifter av integritetskänslig natur.

Utgången av den rättsliga prövningen rörande utlämnandefrågan har väckt massmedial uppmärksamhet och indignation hos allmänheten.

Justitiekanslern, som har tagit del av det åtalade materialet, kan bekräfta att där förekommer skildringar av barn i sådana former att de kan identifieras. Skildringarna är förnedrande och det är upprörande att ta del av dem.

Barn som skildras på ett sådant sätt i barnpornografi bör för framtiden ges ett skydd för den personliga integriteten av lagstiftaren.

Det synes angeläget att nu överväga vad som lagstiftningsvägen kan och bör göras för att åstadkomma ett sådant skydd.

Härvid måste inledningsvis beaktas att motstående intressen med betydande styrka principiellt bryter sig mot varandra; å ena sidan intresset av insyn i myndigheternas maktutövning gentemot medborgarna och å den andra de starka integritetsskäl som också gör sig gällande i sammanhanget. Mot den viktiga principen om öppenhet i domstolarnas verksamhet står intresset av barnets personliga integritet.

Två möjligheter står enligt min mening till buds att åstadkomma en lösning som på ett tillfredsställande sätt beaktar de motstående intressen som här gör sig gällande. I ett kortsiktigt perspektiv ter sig en ändring i sekretesslagen som den snabbast framkomliga vägen. I ett längre perspektiv skulle också eller alternativt kunna övervägas att inskränka den rätt som ansetts finnas att erhålla kopior av sådant material som i domstol är under beslag och yrkas konfiskerat. En lösning efter de senare antydda linjerna skulle dock kräva grundlagsändring och kan därför inte snabbt få genomslag.

I det följande diskuteras möjliga lösningar.

4.2 Utvidgad sekretessreglering

I det korta perspektivet framstår som nämnts en utökad sekretessreglering som den enklaste vägen att komma till rätta med problemet. Vid övervägande av en utökad sekretess bör följande utgångspunkter vara vägledande.

Allmänhetens i grundlag värnade rätt att ta del av allmänna handlingar har gamla traditioner i vårt land. Offentlighetsprincipen i dess olika beståndsdelar anses utgöra en omistlig del av vår politiska demokrati, jfr t.ex. prop. 1975/76:160 s. 69 ff. Tryckfrihetsförordningen ställer därför upp de ramar inom vilka begränsningar i rätten att få ta del av allmänna handlingar kan komma i fråga. Ett intresse som ansetts berättiga till en sådan begränsning utgör hänsynen till enskilds personliga förhållanden. Ev. undantag från rätten att ta del av allmän handling skall vidare anges noga, i princip i sekretesslagen.

Ramen och förutsättningarna för att i ett fall som det här diskuteras utvidga sekretessregleringen är alltså given i grundlagen. De syften som bär upp offentlighetsprincipen torde i detta sammanhang inte behöva utvecklas närmare än så.

Till dessa grundläggande utgångspunkter kan läggas den synpunkten att sekretess på nya områden eller för uppgifter som inte tidigare kunnat hållas hemliga ansetts böra ställas upp endast om starka skäl kan anföras till stöd för en sådan lösning.

Enligt min mening föreligger i detta fall skäl av en sådan dignitet att en utvidgad sekretessreglering väl låter sig försvaras.

4.2.1 Synen på barnpornografibrott

Statsmakterna har genom kriminaliseringen av barnpornografiska skildringar velat markera sitt avståndstagande från att barn figurerar i dessa sammanhang. Detta gäller också i sådana fall då några direkta övergrepp mot barnet som i första hand kan beivras enligt reglerna om ansvar för sexualbrott i 6 kap. BrB inte föreligger eller kan ledas i bevis.

Hänsynen till barnens integritet och utsatta ställning har emellertid anförts som argument för att barn över huvud taget ej bör förekomma i skildringar av pornografisk karaktär. Framställning och spridning av barnpornografi har således ansetts kränkande för barn över huvud taget, jfr Kommentaren till brottsbalken II, sjätte uppl. s. 273.

Regeringen har nyligen föreslagit riksdagen (prop. 1992/93:141) att besluta om en skärpning av maximistraffet för barnpornografibrott från sex månader till två års fängelse. Härigenom har avståndstagandet från denna typ av gärningar ytterligare markerats.

4.2.2 Den nya teknikens inverkan bl.a. på spridningen

En tidigare okänd företeelse har, vill det synas, under senare år börjat förekomma, nämligen den att videotekniken utnyttjas för att sprida skildringar av barn i pornografiska sammanhang. Erfarenheterna från det mål som inledningsvis har berörts tyder på att företeelsen kan ha en viss omfattning. Det kan därför inte uteslutas att mål om ansvar för denna typ av brott kan komma att få en inte helt obetydlig frekvens hos domstolarna i framtiden.

De barnpornografiska skildringar som Justitiekanslern i sin verksamhet som åklagare på tryck- och yttrandefrihetsområdet har tagit befattning med utmärks av att *barnen* ofta skildras på ett sådant sätt att deras identitet kan fastställas av personer som är bekanta med eller eljest har varit eller kan komma i kontakt med dem. De vuxna som i vissa inslag figurerar som aktörer i olika övergrepp kan däremot ofta inte identifieras, eftersom de av lätt insedda skäl inte visar sina ansikten.

Det är således hänsynen till barnens personliga integritet som gör sig mycket påtagligt gällande i de fall då det kommer till ett beivrande av den aktuella brottsligheten.

De erfarenheter som Justitiekanslern har gjort i sin åklagarverksamhet tyder visserligen på att de barn som förekommer i videogrammen mestadels är av utländsk härkomst och att videogrammen oftast fram-

ställs i utlandet. Dessa barn lär väl därför i och för sig knappast i praktiken kunna identifieras här i landet även om deras ansikten kan iakttas på filmerna.

Den sist anförda synpunkten är emellertid av underordnad betydelse eftersom kriminaliseringen av barnpornografi bottnar i hänsynen till barnens integritet i mer vidsträckt bemärkelse och oavsett huruvida ett enskilt barn kan kännas igen eller inte i någon framställning. Barn skall över huvud taget skyddas mot att behöva förekomma i dessa sammanhang.

I några fall har det visat sig att även svenska barn figurerar i barnpornografiska skildringar framställda här i landet. Den skada som dessa barn kan åsamkas genom att deras identitet röjs eller kan komma att röjas i en större krets torde inte behöva närmare utvecklas.

Allmän åklagare för nu i ett mål talan om ansvar för sexualbrott begånget gentemot vissa sådana barn. I det brottmålet skyddas dock barnens integritet av sekretessen i 9 kap. 16 § sekretesslagen och något utlämnande av videogram som röjer uppgifter om barnen kommer inte i fråga. Om samma material är föremål för ett åtal för barnpornografibrott är det dock inte skyddat av sekretess.

I ett mål rörande barnpornografibrott kan sålunda med gällande lagstiftning ett sådant röjande av barnens identitet t.ex. bli följden av att bilder av barnen återges i mindre ansvarsfulla medieframställningar eller genom att kopior av videogram vinner ny spridning sedan de tvingats utlämnas av myndigheter eller domstolar som förfogar över videogrammen som ett led i ett straffrättsligt ingripande mot deras innehåll.

Den som sprider en film eller ljudupptagning trots att han vet att den enligt YGL har tagits i beslag eller konfiskerats skall enligt 3 kap. 13 § fjärde stycket YGL dömas till böter eller fängelse.

Beträffande visning i TV kan återgivande av sådana barnpornografiska skildringar utgöra yttrandefrihetsbrott enligt 5 kap. 1 § YGL.

De senare reglerna får visserligen antas utgöra en spärr mot vidare-spridning av sådana skildringar i videogram som är i beslag. Någon garanti för att kriminaliseringen helt motverkar en sådan vidare-spridning finns emellertid inte.

4.2.3 Skälen för sekretess

Som har framhållits i avsnitt 3.2 kan i ett mål om ansvar för sexualbrott t.ex. uppgifter rörande enskilds personliga förhållanden i ett videogram som åberopas som bevisning mot en identifierad gärningsman hållas hemliga med stöd av bestämmelserna i 9 kap. 16 § sekretesslagen. Samma skäl som åberopas för den sekretessen (jfr ovan s. 5) gör sig enligt min mening lika gällande i mål vari talan förs om ansvar för barnpornografibrott. Den omständigheten att någon gärningsman ej identifierats och någon ansvarstalan om sexuella övergrepp därför ej kan föras motiverar inte att barnens integritet lämnas

utan skydd i mål rörande ansvar för barnpornografibrott. Det som skildras i filmerna kan ju i båda fallen vara sexuella övergrepp mot värnlösa barn.

Sammanfattningsvis kan det inte anses acceptabelt att ett barns identitet röjs eller att dess personliga integritet eljest kommer till skada beroende på vilken typ av talan som förs i målet. Det bör alltså enligt min mening införas en möjlighet att i mål om ansvar för barnpornografibrott på samma sätt som i mål om sexualbrott kunna vägra lämna ut "uppgifter om enskildas förhållanden".

4.2.4 Insynsintresset och skaderekvisitet

Som tidigare har berörts gör sig även insynsintresset gällande med särskild styrka i sådana fall där samhället utövar sina maktbefogenheter gentemot medborgarna. Det kan därför enligt min mening inte gärna komma i fråga att införa någon absolut sekretess på området. Medborgarna har ett berättigat intresse av att kunna följa bl.a. domstolarnas verksamhet med den stora grad av insyn som ansetts nödvändig i ett öppet demokratiskt samhälle. En lämplig avvägning mellan motstående intressen måste här som i andra sammanhang göras då inskränkningar i offentlighetsprincipen övervägs.

Problemet att finna en lämplig avvägning mellan dessa motstående intressen bör emellertid inte överdrivas. Här som eljest synes det vara möjligt att genom ett lämpligt utformat skaderekvisit åstadkomma en ordning som gör det möjligt att vidmakthålla kontrollen av myndigheternas maktutövning under samtidigt hänsynstagande till de utsatta barnens integritet.

Det får t.ex. anses önskvärt att bibehålla en viss möjlighet för medborgarna, t.ex. företrädare för massmedierna, forskare, ideella organisationer m.fl., att hos en domstol ta del av barnpornografiska framställningar för att möjliggöra en seriös nyhetsrapportering eller en allvarligt syftande debatt eller forskning om dessa företeelser som samhället finner det angeläget att motverka och beivra.

Om sekretessen avgränsas med ett rakt skaderekvisit, torde det möjliggöra en sådan insynsmöjlighet för journalister m.fl. som bör bibehållas utan att hänsynen till barnens integritet därmed behöver trädas för när. Här kan också pekas på möjligheten att till t.ex. en forskare på området utlämna uppgifter med förbehåll enligt 14 kap. 9 § sekretesslagen varigenom riskerna för skada m.m. ytterligare kan motverkas.

4.2.5 En ny sekretessregel

Enligt min mening kan utformningen och avgränsningen av sekretessen i 9 kap. 16 § sekretesslagen tjäna som utgångspunkt för utformningen av en ny sekretessregel.

Av systematiska skäl synes dock en sekretessregel av berört slag som tar sikte på skyddet av enskilds personliga förhållanden närmast böra föras in i 7 kap. sekretesslagen. Ett förslag har som nämnts fogats till framställningen (bilaga 1).

Härutöver synes det erforderligt att göra en konsekvensändring i 9 kap. 18 § andra stycket sekretesslagen, där en hänvisning till den nya föreslagna sekretessregeln bör tas in. Vidare torde en följdändring böra göras i 5 kap. 1 § rättegångsbalken för att de sekretesskyddade uppgifterna skall kunna behandlas inom stängda dörrar vid rättegång hos domstolen.

4.3 Inskränkningar i rätten att genom kopia ta del av handlingar som är under beslag och yrkas konfiskerade m.m.

En annan möjlighet att komma till rätta med problemet vore att inskränka rätten att genom kopia ta del av sådana handlingar som hos åklagare eller domstol är under beslag och som hos domstolen yrkas konfiskerade.

Insynsintresset skulle samtidigt kunna tillgodoses genom en rätt att på stället ta del av handlingarna i fråga, jfr tingsrättens beslut den 9 mars 1993 i det aktuella målet, enligt vilken en sådan framställning bifallits av tingsrätten.

Stockholms tingsrätt har vidare i ett beslut den 16 april 1993 i mål B 5946-92 på närmare anförda skäl kommit fram till att de filmer och videogram som är i beslag i målet på den grunden inte fick lämnas ut. Tingsrätten anförde bl.a. följande:

Om genom kopiering den i beslag tagna skriften mångfaldigas och därefter lämnas ut till envar som så önskar omöjliggörs en vid fällande dom effektiv konfiskation, såtillvida att den spridning som tvångsåtgärderna har till ändamål att förhindra, till kanske stor omfattning redan hunnit äga rum och i okontrollerbar omfattning kan fortsätta. Rättsverkan eller utflödet av den provisoriska säkerhetsåtgärden beslag måste därför antas vara bl.a. att utlämnande av kopia enligt TF 2:13 inte får ske (jämför RB 27:10 tredje stycket enligt vilken föreskrift bl.a. noggrann tillsyn ska hållas över beslagtaget föremål så att inte missbruk sker därmed).

Svea hovrätt, som upphävde tingsrättens beslut, fann för sin del med hänvisning till reglerna i TF och sekretesslagen att stöd saknades för att vägra att lämna ut kopia av de aktuella videogrammen. I sina skäl berörde hovrätten inte det av tingsrätten förda resonemang om verkan av beslag och konfiskation i sammanhanget. Tingsrättens ställningstagande bygger på en analys av de olika grundlagsreglernas inbördes förhållande. Tingsrätten har alltså försökt att göra en tolkning av hur olika bestämmelser på samma konstitutionella nivå kan bringas till ett lämpligt samspel då en konflikt mellan motstående intressen uppstår eller tycks uppstå.

Vad tingsrätten anför om risken för okontrollerad (vidare) spridning av videogram som begärs konfiskerade, men som i kopia begärs utlämnade av domstolen enligt TF:s regler är onekligen tänkvärt. Frågan är dock om tingsrättens resonemang är ett uttryck för en riktig tolkning av innebörden av gällande rätt. För egen del får jag tillstå att jag finner tingsrättens argumentering tilltalande i varje fall som ett led i ett resonemang "de lege ferenda", dvs. enligt den lag som bör gälla för framtiden. Frågan om hur TF:s regler om rätt att erhålla kopior av

allmänna handlingar förhåller sig till TF:s regel om beslag och konfiskation synes inte ha fått någon direkt belysning i doktrinen, åtminstone inte i tillgängliga grundlagskommentarer och liknande skrifter.

Inte heller i förarbetena till den berörda regeln i 2 kap. 13 § TF, vilken fick sin nuvarande utformning i samband med att reglerna i 2 kap. TF blev föremål för en genomgripande revision år 1976 synes frågan ha särskilt uppmärksammats, jfr prop. 1975/76 :160 s. 188 f.

Vilken slutsats som skall dras av det senast anförda är naturligtvis svårt att säga.

En möjlig slutsats, och den som enligt min mening ligger närmast till hands, är att TF:s regler om rätt att ta del av allmänna handlingar även genom kopia avsetts gälla undantagslöst, om inte hinder möter av hänsyn till noggrant specificerade sekretesshänsyn.

En annan möjlighet är att frågeställningen, i och för sig av fullt naturliga skäl, inte hittills har uppmärksammats särskilt t.ex. i samband med 1976 års grundlagsrevision vid vilken tidpunkt videoteknikens inverkan på problemet, om den alls existerade, knappast var så framträdande som den blivit nu.

En tredje möjlighet är det resultat man kommer till om man godtar tingsrättens tolkning av de berörda reglerna i TF och deras inbördes samspel.

Oavsett hur härmed förhåller sig kvarstår det faktum att tingsrättens beslut upphävs genom den överprövning som ägt rum i Svea hovrätt. Hovrätten har inte anslutit sig till tingsrättens synsätt. Frågan kan heller inte som nämnts föras under Högsta domstolens prövning.

I detta läge synes ett klarläggande genom lagstiftarens försorg vara den väg som står till buds, om man önskar råda bot på det missförhållande som den aktuella rättsliga prövningen måste sägas ha ådagalagt.

För egen del har jag inte för dagen någon klar och entydig föreställning om hur det aktuella problemet bäst kan mötas. Frågeställningen måste uppenbarligen övervägas närmare i departementet. Samma problem kan uppstå även i mål utanför områdena för den tryck- och yttrandefrihetsrättsliga prövningen, t.ex. i ett vanligt brottmål där handlingar kan vara i beslag och yrkas förverkade. Sådana beslagtagna handlingar skulle för en utomstående kunna tänkas vara intressanta att ta del av i ett brottsligt eller eljest obehörigt syfte.

De frågor som sist har berörts har anknytning till de arbetsuppgifter som polisrihetsutredningen har enligt sina tilläggsdirektiv (Dir. 1993:33).

En lösning efter de senast skisserade linjerna som skulle inskränka rätten att erhålla kopior av allmänna handlingar kräver ändring av grundlag vilket, förutom tidsaspekten, fordrar särskilt ingående överväganden.

Ett alternativ som inte skulle fordra grundlagsändring skulle vara att i syfte att förebygga brott införa en ny sekretessregel i 5 kap. sekretesslagen. En sådan sekretessregel skulle kunna knytas an till den kriminalisering av spridande vid beslag och konfiskation av skildringar som

finns i TF och YGL och till intresset av att förebygga annan brottslighet. Även en sådan lösning fordrar närmare överväganden än som varit möjliga inom ramen för denna framställning.

Prop. 1992/93:256
Bilaga 1

4.4 Slutsatser av det anförda

I avvaktan på att en sådan mer ingående analys av hithörande frågeställningar rörande bl.a. beslags- och konfiskationsreglerna kan komma till stånd, vill jag förorda att det förstnämnda förslaget till lösning innebärande en reglering genom utökad sekretess i mål om barnpornografibrott skyndsamt övervägs av Justitiedepartementet.

För det fall regeringen skulle dela Justitiekanslerns bedömning att något snabbt bör göras åt den berörda problematiken vill jag peka på följande.

Enligt 3 kap. 4 § andra stycket riksdagsordningen kan regeringen lägga fram en proposition senare under riksmötet än den 31 mars om synnerliga skäl föreligger.

Enligt 3 kap. 11 § riksdagsordningen kan riksdagen på förslag av regeringen avkorta motionstiden.

Reglerna i 4 kap. och 5 kap. riksdagsordningen om ärendenas beredning resp. deras avgörande lämnar erforderligt utrymme för riksdagen att besluta om en skyndsam behandling av ett regeringsförslag, om riksdagen så skulle önska.

Om lagrådets granskning inte bedöms fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma, torde även en sådan granskning kunna komma till stånd med kort varsel med beaktande av lagstiftningsärendets begränsade karaktär (8 kap. 18 § RF).

Formella möjligheter finns således att redan under innevarande riksmöte förelägga riksdagen förslag till erforderlig lagändring.

Johan Hirschfeldt

Håkan Rustand

Bilagor

1. Förslag till författningsändring
2. Stockholms tingsrätts beslut den 4 mars 1993
3. Svea hovrätts beslut den 13 april 1993
4. Stockholms tingsrätts beslut den 9 mars 1993
5. Stockholms tingsrätts beslut den 16 april 1993
6. Svea hovrätts beslut den 5 maj 1993
7. Justitiekanslerns yttrande den 6 april 1993 (jfr p. 2)

Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1992/93:256
Bilaga 1
Underbilaga 1

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100) skall införas en ny paragraf, 7 kap. 34 §, av följande lydelse.

7 kap.

34 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Sekretess gäller hos domstol i mål om ansvar för barnpornografibrott, för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad i målet.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avd 8:3

PROTOKOLL
1993-03-04

Mål nr B 5946-92

Arkiv 205

Handläggning i
sökandenas utelämnande

RÄTTEN Rådman Agneta Almqvist, tillika protokollförare

SÖKANDE

1. Tidningen Arbetet
2. Ikväll-redaktionen, Robert Aschberg
3. ABC-nytt, Stockholm
4. En okänd person

SAKEN Ansökan om att få ta del av allmän handling, videogram

Justitiekanslern har i rubr. mål väckt åtal mot två personer för yttrandefrihetsbrott (barnpornografibrott och olaga våldsskildring) och gjort gällande att innehållet i videogram och filmer är brottsligt och att angivna personer i egenskap av spridare är ansvariga för det brottsliga innehållet. Under utredningen har Justitiekanslern beslagtagit ett omfattande antal videogram och smalfilmer, som ingivits i målet och som åberopas som bevisning. Justitiekanslern har också yrkat att rätten med stöd av 5 kap 6 § yttrandefrihetsgrundlagen konfiskerar dessa.

De sökande har med stöd av reglerna om utfående av allmänna handlingar begärt att tingsrätten mot avgift tillställer envar av dem en kopia av en videofilm.

Av ingiven stämningsansökan framgår att Justitiekanslern har bedömt att de beslagtagna videogrammen och filmerna till sitt innehåll är brottsliga. Fråga uppkommer med anledning härav om tingsrätten har rätt att sprida dessa. Med begreppet sprida avses åtgärder som innefattar att exemplar av en bild hålls till salu, försänds eller dis-

tribueras på annat sätt eller att bilden visas genom film- eller TV-teknik.

Utgångspunkten för tingsrättens bedömning är offentlighetsprincipen. Begränsningar härav får ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Vilka inskränkningar kan då ha betydelse för tingsrättens bedömning? Enligt 2 kap 13 § regeringsformen får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas för att förebygga eller beivra brott. Motsvarande inskränkningar finns i 2 kap 2 § 4 p tryckfrihetsförordningen. Merparten av de begränsningar som gjorts med stöd av 2 kap 2 § tryckfrihetsförordningen är upptagna i sekretesslagen. Under vissa omständigheter gäller sekretess hos domstol i mål om ansvar för sexualbrott enligt 9 kap 16 § sekretesslagen. Enligt tingsrättens bedömning saknas dock förutsättningar att med stöd av denna bestämmelse förordna att de i målet ingivna videogrammen och filmerna skall sekretessbeläggas.

I yttrandefrihetsgrundlagen ges de grundläggande bestämmelserna om rätt för varje svensk medborgare gentemot det allmänna att i filmer och videogram offentligt uttrycka sig i vilket ämne som helst. Den rätten får bara begränsas med stöd av denna lag. Sådana inskränkningar har gjorts i 5 kap 1 § i lagen. I bestämmelsen hänvisas till vad som anges som tryckfrihetsbrott i 7 kap 4 och 5 §§ tryckfrihetsförordningen. Enligt 7 kap 4 § 12 och 13 p tryckfrihetsförordningen skall som tryckfrihetsbrott anses barnpornografi brott och olaga våldsskildring om de är straffbara enligt lag. Straffbestämmelserna är intagna i 16 kap 10 a § och 10 b § brottsbalken. Samma påföljder gäller för brott enligt yttrandefrihetsgrundlagen som för tryckfrihetsbrottet.

Enligt 6 kap 2 § tredje och fjärde stycket yttrandefrihetsgrundlagen gäller i vissa fall att den som sprider en film ansvarar för yttrandefrihetsbrott i filmen. Enligt 10 kap 1 § yttrandefrihetsgrundlagen är nämnda bestämmelser tillämpliga på sådana filmer som har framställts utomlands och som lämnas ut för spridning i Sverige. Enligt 5 kap 6 § samma lag får en film eller ljudupptagning konfiskeras. Vid konfiskering skall alla exemplar som är avsedda för spridning förstöras.

Frågan om att ta del av en allmän handling som får lämnas ut regleras i 2 kap 12 och 13 §§ tryckfrihetsförordningen. Utlämnandet kan antingen ske genom att en avskrift eller kopia av handlingen mot avgift tillhandahålls den som så önskar eller att handlingen tillhandhålls på stället.

Sökandenas begäran avser den först nämnda situationen nämligen att få en kopia av ett videogram mot avgift. Eftersom det är fråga om ett stort antal videogram, kan det ifrågasättas om yrkandena är tillräckligt preciserade. Tingsrätten har dock tolkat yrkandena som att det inte spelar någon roll vilket av videogrammen som väljs.

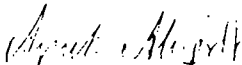
Tingsrätten fattar följande

BESLUT (att meddelas 1993-03-04 kl. 13.30)

Tingsrätten behandlar först frågan om videogrammen är allmänna handlingar som får lämnas ut d v s spridas genom framställning av kopior till den som så önskar. Rätten till spridning äger också samband med frågan om spridandet är försvarligt.

Ett bifall till en sådan framställan skulle innebära att videogrammen genom tingsrättens försorg riskerar att återföras till marknaden, d v s att tingsrätten medverkade till spridningen av de i beslag tagna videogrammen utan faktisk kontroll över frågan om mångfaldigande. Detta skulle innebära att tingsrätten skulle komma att utföra samma handling som Justitiekanslern i målet påstår vara brottslig. Tingsrätten finner att en sådan spridning inte är försvarlig ens som ett led i en allvarligt syftande nyhetsförmedling. Med hänsyn till ovan angivna inskränkningar i yttrandefriheten och informationsfriheten till förebyggande eller beivrande av brott anser tingsrätten att de aktuella videogrammen inte utgör handlingar som får utlämnas genom att mångfaldigande sker genom rättens försorg.

Sökandenas begäran om att mot avgift utfå en kopia av ett videogram avslås därför.

Agheta Almqvist

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Vill sökande överklaga beslutet skall han göra detta skriftligen. Skriften (besvärslagan) skall ha kommit in till tingsrätten inom tre veckor från den dag då parten fick del av beslutet. Besvärslagan skall vara ställd till Svea hovrätt.

SVEA HOVRÄTT	PROTOKOLL	Aktbil 3
Avd 15	1993-04-13	Ö 1215/93 Rotel 62
	Föredragning i Stockholm	

RÄTTEN Hovrättsråden Anders Holmstrand och Mats Jender samt
t f hovrättsassessorn Sven Johannisson, referent

PROTOKOLLFÖRARE Referenten

PARTER (ej närvarande)

KLAGANDE Strix Television AB, 120 87 STOCKHOLM

Ställföreträdare
Robert Aschberg, samma adress

SAKEN Ansökan om att få ta del av allmän handling

ÖVERKLAGAT Stockholms tingsrätts, avd 8, beslut 1993-03-04 i mål
AVGÖRANDE B 8-5946-92

Referenten anmäler: Genom det överklagade beslutet lämnade tingsrätten utan bifall Strix Television AB:s (I Kväll-redaktionen) begäran om att mot avgift få en kopia av en av de videofilmer som ingivits i tingsrättens mål. Bolaget har nu yrkat bifall till sin vid tingsrätten framställda begäran.

Justitiekanslern har avgett yttrande.

Målet föredras.

Dok id:Ö1215-3.PRT				
Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	BIRGER JARLS TORG 10	08-7003400	08-219327	09.00 - 11.30
103 17 STOCKHOLM				12.30 - 15.00

SVEA HOVRÄTT

1993-04-13

Ö 1215/93

Hovrätten fattar följande

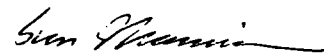
BESLUT (att meddelas 1993-04-14)

De filmer som Justitiekanslern gett in till tingsrätten är att anse som allmänna handlingar. Som tingsrätten funnit saknas det stöd i sekretesslagen för att inte lämna ut dem. Reglerna om straff för spridning av barnpornografi och olaga våldsskildringar hindrar inte att allmänheten har rätt att ta del av dem, vilket tingsrätten även funnit i beslut den 9 mars 1993 (tingsrättens aktbil. 208). På grund härav samt då något lagligt skäl att inskränka rätten enligt 2 kap 13 § tryckfrihetsförordningen att mot avgift erhålla en kopia inte framkommit skall bolagets besvärstalan vinna bifall.

Det ankommer på tingsrätten att mot avgift tillställa Strix Television AB en kopia av en videofilm.

FULLFÖLJDSHÄNVISNING, se bilaga

Som ovan

Sven Johannisson

Prot uppv/

FULLFÖLJDSHÄNVISNING

Bilaga

Den som vill överklaga hovrättens beslut skall skriva till högsta domstolen och anföra besvär.

Skrivelsen skickas eller lämnas till hovrätten. Den måste ha kommit in till hovrätten senast onsdagen den 12 maj 1993.

Beslut om häktning eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Besvären tas upp av högsta domstolen endast om domstolen ger prövningstillstånd.

Prövningstillstånd kan meddelas

1. om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen; eller
2. om det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

UPPLYSNINGAR

I skrivelsen till högsta domstolen skall anges

1. klagandens namn, postadress och telefonnummer
2. beslutet som överklagas (hovrättens namn, avdelning, målets nummer, dagen för avgörandet och avgörandets nummer)
3. de skäl som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas
4. den ändring som yrkas i hovrättens beslut
5. varför klaganden anser att beslutet skall ändras och de bevis han åberopar.

Skrivelsen skall vara egenhändigt undertecknad av den som klagar eller av hans ombud.

Formulär B

Beslut

<u>Postadress</u>	<u>Besöksadress</u>	<u>Telefon</u>	<u>Telefax</u>	<u>Exp.tid</u>
SVEA HOVRÄTT	Aktuariekontoret	08-7003400	08-219327	09.00-11.30
Box 2290	Birger Jarls			12.30-15.00
103 17 STOCKHOLM	Torg 10			
	Riddarholmen			

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

PROTOKOLL
Stockholm
1993-03-09

B 5946-92
Aktbil 208

RÄTTEN Rådmanen Agneta Almqvist, tillika protokollförare
SÖKANDE Peter Ahlénus, Siargatan 9, 118 27 STOCKHOLM
SAKEN Ansökan om att få ta del av allmän handling, videogram, på stället

Justitiekanslern har i rubr. mål väckt åtal mot två personer för yttrandefrihetsbrott (barnporrnaografibrott och olaga våldsskildring) och gjort gällande att innehållet i videogram och filmer är brottsligt och att angivna personer i egenskap av spridare är ansvariga för det brottsliga innehållet. Under utredningen har Justitiekanslern beslagtagit ett omfattande antal videogram och småfilmer som ingivits i målet och som åberopats som bevisning. Justitiekanslern har också yrkat att rätten med stöd av 5 kap 6 § yttrandefrihetsgrundlagen konfiskerar dessa.

Ahlénus har begärt att vid tingsrätten få ta del av sammanlagt nio filmer, som är inspelade på tretimmarskassetter, aktbil. 23 - 27 och 33 - 36.

Tingsrätten har i beslut den 4 mars 1993 funnit att det inte varit försvarligt att sprida kopior av filmer till den som så önskar utan faktisk kontroll över frågan om mångfaldigande och därför avslagit en begäran att utfå en kopia av ett videogram.

Tingsrätten fattar följande

BESLUT

Utgångspunkten för tingsrättens bedömning är offentlighetsprincipen. Begränsningar härav får ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Tingsrätten har i tidigare beslut angående utfående av videogramkopior funnit att skäl saknas att sekretessbelägga ingivna videogram och filmer. Med hänsyn härtill och då det ej är fråga om att kopiera videogram finner rätten det vara försvarligt att videogram visas på stället. Eftersom filmerna är bevisning i målet får de inte förstöras eller förvanskas. Detta medför, att visningen av videogrammen måste skötas av tingsrättens personal.

Det är fråga om 125 videogram av likartat slag. Av praktiska och resursmässiga skäl kan inte en person under hela målets handläggning vara avdelad för att enbart handha denna uppgift. Detta medför att inskränkningar i visningsrätten kan ske utan att offentlighetsprincipen kränks på samma sätt som praktiska skäl kan förhindra att alla som vill får närvara vid en offentlig förhandling.

Som en följd av innehållet i tingsrättens beslut den 4 mars 1993 skall följande villkor för visning uppställas. Någon filmning får inte äga rum i visningslokalen. Inte heller får någon filmutrustning intas i den eller visade filmer kopieras.

Under ovan angivna villkor finner tingsrätten att Ahlénius bör tillåtas att se filmerna. Kassetterna omfattar 27 timmars film. Fråga om tingsrätten har resurser att visa film i den omfattningen hänskjutes till tingsrättens administrativa avdelning för prövning.

Agneta Almquist

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
AVD 8:3

PROTOKOLL
Stockholm
1993-04-16

Mål nr B 5946-92
Aktbil 218

Handläggning i
sökandenas utevaro

RÄTTEN chefsrådmannen Leif Carbell samt rådmännen Tony Junestad
och Agneta Almqvist, tillika protokollförare

SÖKANDE
1. Per Axelsson, Bellmansvägen 4 C, 152 31 SÖDERTÄLJE
2. Rickard Alho, Höjdvägen 15, 291 41 KRISTIANSTAD
3. Jonas Bolinder, Sakförarevägen 18, 226 57 LUND
4. Aktive Import, J.Holm, Box 4263, 102 66 STOCKHOLM
5. Hasse, okänd adress

SAKEN ansökan om att få kopia av videogram

Justitiekanslern har i rubr. mål väckt åtal mot två personer för yttrandefrihetsbrott (barnpornografibrott och olaga våldsskildring) och gjort gällande att innehållet i videogram och filmer är brottsligt och att angivna personer i egenskap av spridare är ansvariga för det brottsliga innehållet. Under utredningen har Justitiekanslern beslagtagit ett omfattande antal videogram och smalfilmer, som ingivits i målet och som åberopas som bevisning. Justitiekanslern har också yrkat att rätten med stöd av 5 kap 6 § yttrandefrihetsgrundlagen konfiskerar dessa.

De sökande har med stöd av reglerna om utfående av allmänna handlingar begärt att rätten mot avgift tillställer dem kopior av videogram.

Tingsrätten fattar följande

BESLUT

Tryckt skrift som innefattar tryckfrihetsbrott må konfiskeras. Konfiskering av tryckt skrift innebär bl a att alla för spridning avsedda exemplar av skriften ska förstöras (TF 7:7).

När tryckfrihetsbrott blivit begånget, d v s när en förgriplig tryckt skrift blivit utgiven, måste möjlighet stå till buds att snabbt och effektivt på handgripligt sätt hejda skriftens spridning. (Tore Strömberg, Statsv.T. 1951 s 130 ff). Förekommer anledning att tryckt skrift p g a tryckfrihetsbrott kan konfiskeras må i avbidan på beslut därom skriften därför läggas under beslag. (TF 10:1).

Beslaget i förening med åtföljande övertagande av ännu ej spridda skriftexemplar syftar till att begränsa de menliga verkningar, som kan uppkomma genom spridningen av brottslig skrift. Konfiskation av beslagtagen skrift kan betraktas som ett konfirmerande av beslaget och innebär ur saklig synpunkt framför allt att de omhändertagna exemplaren ska förstöras. Beslags- och konfiskationsbestämmelsernas huvudsakliga uppgift är att in casu förebygga eller åtminstone begränsa de till art och omfattning varierande skadeverkningar, som kan följa av att innehållet i en förgriplig skrift kommer till obehörigas kännedom eller förmedlas till vidare kretser (Tore Strömberg a.a.s. 131).

Föremål för konfiskation enligt TF 7:7 är "tryckt skrift" varmed avses, icke bestämda exemplar därav, utan "skriften" som ett enhetligt immateriellt begrepp.

Om genom kopiering den i beslag tagna skriften mångfaldigas och därefter lämnas ut till envar som så önskar, omöjliggörs en vid fällande dom effektiv konfiskation,

så tillvida att den spridning som tvångsåtgärderna har till ändamål att förhindra, till kanske stor omfattning redan hunnit äga rum och i okontrollerbar omfattning kan fortsätta. Rättsverkan eller utflödet av den provisoriska säkerhetsåtgärden beslag måste därför antas vara bl a att utlämnande av kopia enligt TF 2:13 inte får ske (jämför RB 27:10 tredje stycket enligt vilken föreskrift bl a noggrann tillsyn ska hållas över beslagtaget föremål så att inte missbruk sker därmed).

Den inskränkning som därigenom föreligger i rätten att utföra en kopia av domstolens material är förestavad av intresset att förhindra vidare spridning av innehållet i förgriflig skrift, inte av sekretesskäl. Tingsrätten har sålunda i annat sammanhang konstaterat att inget hinder föreligger för den som så önskar att på stället ta del av videogrammen genom att dessa i tingsrättens lokaler spelas upp och visas på videobandspelare. Konfiskation är ett av lagen accepterat ingrepp i den tryckfrihetsrättsliga offentlighetsprincipen, varigenom vidare spridning - bl a möjlighet till kopiering - av den ifrågavarande skriften definitivt stoppas. För att säkerställa att detta kan ske kan beslag ske som en interimistisk åtgärd. Att rättsverkan hos institutet beslag i vad avser rätten att utföra kopia är densamma som vid konfiskation är därvid helt följdriktigt.

Bestämmelser motsvarande dem som gäller för tryckt skrift finns i yttrandefrihetsgrundlagen för bl a videogram. En film eller ljudupptagning som innefattar ett yttrandefrihetsbrott får sålunda konfiskeras (YGL 5:6). Vad som sägs i 10 kap TF om beslag av tryckta skrifter p g a tryckfrihetsbrott ska vidare gälla också fråga om beslag av filmer och ljudupptagningar (YGL 7:3).

De videogram som sökandena önskat få kopia av är lagda under beslag.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT:

PROTOKOLL

Mål nr B 5946-92

Mot bakgrund av vad som anförts ovan finner tingsrätten hinder föreligga mot att kopia av de i beslag tagna videogrammen lämnas ut. Sökandenas begäran lämnas sålunda utan bifall.

Som ovan

Agneta Almqvist
Agneta Almqvist

Prot. 4/92 / 40

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Vill sökande överklaga beslutet skall han göra detta skriftligen. Skriften (besvärslagan) skall ha kommit in till tingsrätten inom tre veckor från den dag sökanden fick del av beslutet. Besvärslagan skall vara ställd till Svea hovrätt.

UPPLYSNINGAR

Besvärslagan skall alltså vara riktad till hovrätten men lämnas eller skickas till tingsrätten. Om handlingar sänds till tingsrätten skall portot betalas av avsändaren.

SVEA HOVRÄTT	PROTOKOLL	Aktbil 3
Avd 3	1993-05-05	Ö 1665/93 Rote1 44

Föredragning i
Stockholm

RÄTTEN Hovrättslagmannen Arvid Sanmark och hovrättsrådet Ingemar Korfitsen, referent samt t.f. hovrättsassessorerna Maria Bergquist och Peter Kullgren

**FÖREDRAGANDE OCH
PROTOKOLLFÖRARE** Referenten

KLAGANDE 1. Jonas Bolinder, Sakförarevägen 18, 226 57 LUND
2. J. Holm med uppgiven firma Active Import,
Box 4263, 102 66 STOCKHOLM

SAKEN Begäran att få kopia av allmän handling

**ÖVERKLAGADE
BESLUTET** Stockholms tingsrätts, avd. 8:3, beslut den 16 april 1993
i mål B 5946/92

Föredraganden anmäler att Jonas Bolinder och J. Holm har överklagat tingsrättens beslut att avslå deras begäran att få kopia av videogram samt yrkat att begäran skall bifallas. Jonas Bolinder har i hovrätten upplyst att han senare kommer att meddela vilka filmer han önskar en kopia av.

Målet föredras.

Hovrätten fattar följande

SVEA HOVRÄTT

Avd. 3

1993-05-05

Ö 1665/93

BESLUT (att meddelas 1993-05-07)

De filmer och videogram som Justitiekanslern har gett in till tingsrätten är allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till något av de intressen, som anges i 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen. Sådana begränsningar skall anges i sekretesslagen (1980:100) eller i annan lag vartill sekretesslagen hänvisar.

Då det saknas stöd i sekretesslagen att begränsa rätten att ta del av filmerna och videogrammen har den som så önskar även rätt, enligt 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen, att mot fastställd avgift få kopia av dessa.

Hovrätten upphäver därför med bifall till Jonas Bolinders och J. Holms överklaganden tingsrättens beslut.

Det ankommer på tingsrätten att mot avgift utlämna kopia till Jonas Bolinder och J. Holm.

FULLFÖLJDSHÄNVISNING, se bilaga

Som ovan

Ingemar Korfitsen

Prot. uppv. och utl. för exp. 1993-05-06 105

SVEA HOVRÄTT

PROTOKOLL

Aktbil 3

Avd. 3

1993-05-05

Ö 1716/93
Rote1 44

Föredragning i
Stockholm

RÄTTEN

Hovrättslagmannen Arvid Sanmark och hovrättsrådet Ingemar
Korfitsen, referent, samt t.f. hovrättsassessorn Maria
Bergquist

FÖREDRAGANDE OCH
PROTOKOLLFÖRARE

Referenten

KLAGANDE

Patrik Åhlén, 690716,
Skogsgatan 16, 265 34 ÅSTORP

SAKEN

Begäran att få kopia av allmän handling

ÖVERKLAGADE
BESLUTET

Stockholms tingsrätts, avd. 8:3, beslut den 26 april 1993
i mål B 5946/92

Föredraganden anmäler att Patrik Åhlén har överklagat
tingsrättens beslut att avvisa hans begäran att få kopia
av tre videogram och yrkat att hans begäran vid tingsrät-
ten skall bifallas.

Målet föredras.

Hovrätten fattar följande

SVEA HOVRÄTT

Avd. 3

1993-05-05

Ö 1716/93

BESLUT (att meddelas 1993-05-07)

Enbart den omständigheten att sökande - som i förevarande fall - inte preciserat sin framställning till att avse viss handling utan enbart angivit handlingstyper i fall där det finns fler handlingar av samma typ, utgör inte skäl att avvisa framställningen. Det ankommer i stället i ett sådant fall på den beslutande befattningshavaren eller myndigheten att, lämpligen efter kontakt med sökanden, välja ut en av handlingarna (jfr RÅ 84:2:54).

Hovrätten undanröjer därför det överklagade beslutet och visar målet åter till tingsrätten för prövning.

Hovrätten har i ett annat beslut denna dag, nämligen i mål Ö 1665/93, prövat tingsrättens skyldighet att lämna ut handling av samma slag som detta mål rör.

Som ovan

Ingemar Korfitsen

Prot. uppv. och utl. för exp. 1993-05-06/85

YTTRANDE

JUSTITIEKANSLERN

Datum

Om

1993-04-06

1356-93-82

Svea hovrätt
Box 2290
103 17 Stockholm

Angående utlämnande av allmän handling i mål hos
domstol vari talan förs om ansvar för barnporno-
grafibrott

Justitiekanslern har med skrivelse den 1 april 1993
förelagts att avge yttrande i hovrättens (avd 15,
rotel 62) mål Ö 1215/93 vari Strix Television AB
anfört besvär över ett beslut av Stockholms tings-
rätt den 4 mars 1993 att avslå en begäran av bola-
get att få ta del av en allmän handling - en kopia
av ett videogram innehållande barnpornografiska
skildringar (tingsrättens mål nr B 5946-92).

Justitiekanslern får som svar på föreläggandet an-
föra följande.

I målet har ställts på sin spets en, möjligen sken-
bar, konflikt mellan å ena sidan den grundlagsfästa
rätten för envar att ta del av allmänna handlingar
och å andra sidan samhällets intresse av att mot-
verka och beivra spridning av barnpornografiska
skildringar.

I det överklagade beslutet har tingsrätten redo-
visat vissa föreskrifter som är av intresse för
bedömningen av det problem som aktualiseras genom
TV-bolagets framställning. Frågan är hur dessa
föreskrifter, på olika konstitutionell nivå, skall

tolkas när ett motsatsförhållande mellan dem synes föreligga.

Tingsrätten har mot bakgrund av den lämnade redovisningen på närmare anförda skäl stannat för att brottsbalkens regler om förbud mot spridning av barnpornografiska skildringar skulle förhindra utlämnade av en kopia av ett videogram till bolaget enligt reglerna i bl.a. TF.

Sett endast från Justitiekanslerns synpunkt som part i det vid tingsrätten anhängiga brottmålet kan den slutsats som tingsrätten har kommit fram till i förstone synas vara tillfredsställande, eftersom beslutet leder till att tillgången till sådana videogram beträffande vilka ansvarstalan förs och som yrkas förverkade i målet begränsas.

Ur ett vidare perspektiv än det som följer med partsställningen kan emellertid frågan ställas om tingsrättens beslut från rättsliga utgångspunkter är invändningsfritt.

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) skall, till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning, varje svensk medborgare ha rätt att ta del av allmänna handlingar. De aktuella videogrammen torde hos domstolen ostridigt utgöra allmänna handlingar i TF:s mening, 2 kap. 3 § TF.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till de intressen som närmare anges i 2 kap. 2 § TF, bl.a. intresset att förebygga och beivra brott

(p. 4) och skyddet för enskilds personliga och ekonomiska förhållanden ((p. 6).

Begränsningarna av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i en bestämmelse i en särskild lag - sekretesslagen - eller i annan lag vartill denna hänvisar, 2 kap. 2 § andra stycket TF. Regleringen i TF på området är exklusiv.

Utgångspunkten för prövningen av bolagets rätt att ta del av ifrågavarande videogram skall således sökas i dessa föreskrifter meddelade på grundlags nivå och i de regler i sekretesslagen (1980:100) som kan vara tillämpliga.

Sedan Justitiekanslern, i det mål vid tingsrätten vari den aktuella utlämnande frågan uppkommit, väckt åtal med yrkande om ansvar för barnpornografibrott resp. olaga våldsskildring har den sekretess som enligt 5 kap. 1 § och 9 kap. 17 § sekretesslagen tidigare kunnat åberopas till stöd för att begränsa rätten att ta del av ifrågavarande videogram upphört att gälla hos domstolen, 9 kap. 18 § jämförd med 12 kap. 1 § sekretesslagen.

Såsom tingsrätten konstaterat torde inte heller den i 9 kap. 16 § uppställda sekretessen till skydd för enskilds personliga förhållanden (i detta fall närmast integriteten hos de barn som medverkar i skildringarna) kunna åberopas till stöd för att vägra utlämnande, eftersom den talan som förs i målet ej avser ansvar för sexualbrott utan talan om ansvar för brott mot allmän ordning i 16 kap. brottsbalken (BrB).

Med tingsrätten torde således få konstateras att någon sekretessbestämmelse som gäller hos domstolen och som skulle kunna åberopas till stöd för att vägra att utlämna kopia av ifrågavarande videogram till bolaget inte är tillämplig i målet.

Frågan är då om förbudet mot spridning av barnpornografiska skildringar i 16 kap. 10 a § BrB skulle kunna anses utgöra stöd för att vägra att lämna ut kopia av videogrammet.

Enligt 16 kap. 10 a § BrB döms den som skildrar barn i pornografisk bild med uppsåt att bilden sprids eller som sprider sådan bild av barn, om inte gärningen med hänsyn till omständigheterna är försvarlig, för barnpornografibrott till böter eller fängelse i högst sex månader.

Med begreppet sprida avses alla förfaranden som när det är fråga om tryckt skrift omfattas av den i tryckfrihetsförordningen stadgade spridningsrätten, dvs. åtgärder som innefattar att exemplar av bilden hålls till salu, försänds eller distribueras på annat sätt. Vidare omfattas även andra åtgärder för att göra bilden tillgänglig för allmänheten, såsom visning genom optiska anordningar, genom film eller genom TV-teknik. När det gäller visning i TV omfattas både fall då en bild eller en sekvens av bilder (en film) visas och då ett program sänds direkt. Alla tänkbara förfaranden genom vilket ett bildinnehåll förmedlas eller görs tillgängligt för andra avses. Att bilden förmedlas till allmänheten uppställs ej som något krav. Om en bild ej förmedlas till allmänheten, fordras det dock för att bilden skall anses som spridd något mera än att

bilden gjorts tillgänglig för "endast ett fåtal personer" (Kommentaren till brottsbalken II, sjätte upplagan 1990, s. 274).

Såsom spridningsrekvisitet har beskrivits skulle det, såsom tingsrätten också varit inne på, åtminstone objektivt sett kunna hävdas att ett utlämnande av en kopia av en handling innefattande en barnpornografisk skildring skulle träffas av bestämmelsen. I princip alla förfaranden varigenom ett bildinnehåll förmedlas eller görs tillgängligt avses ju omfattade av bestämmelsen enligt de motivuttalanden som gjorts i anslutning till denna.

Att tingsrätten, genom att tillmötesgå en på grundlag stödd begäran om att lämna ut en kopia av en allmän handling innefattande barnpornografisk skildring, själv skulle begå ett brott eller medverka till ett kriminaliserat förfarande kan emellertid knappast hävdas.

Detta torde följa redan av att syftet med bestämmelsen i 16 kap. 10 a § inte gärna kan vara att träffa en sådan åtgärd även om utlämnandet objektivt sett skulle kunna anses innefatta en "spridning" av handlingen (videogrammet).

Under alla förhållanden måste emellertid en åtgärd som en domstol efter begäran därom vidtar inom ramen för en prövning av den grundlagsfästa rätten att ta del av allmänna handlingar och som leder till ett utlämnande av handlingen anses "försvarlig".

Om hovrätten likväl skulle finna att den, enligt Justitiekanslerns mening, endast skenbara motsätt-

ningen mellan de olika stadgandena i TF och i BrB är reell, föreligger en verklig normkonflikt, jfr i fråga om lagprövning 11 kap. 14 § regeringsformen.

Saken har bl.a. kommenterats på följande sätt i doktrinen:

Rättsordningen innefattar normer av olika dignitet: grundlagar, övriga av riksdagen beslutade lagar regeringsförfordningar m.m. Vid handläggningen av konkreta ärenden kan domstolar och förvaltningsmyndigheter finna, att den föreskrift man står i begrepp att tillämpa strider mot regler i en författning av högre konstitutionell valör. Genom att använda sedvanliga metoder för lagtolkning kan man ofta nå ett resultat, som eliminerar den befarade normkonflikten. Låter sig detta inte göra, uppkommer frågan, om man måste träffa ett val mellan de olika normkomplexen; blir svaret ja, är det självklart att författningen av högre rang skall äga företräde, och att den lägre författningen därmed som ogiltig negligeras, jfr Petrén - Ragnemalm, Sveriges grundlagar, tolfte uppl. s. 304 f.

För egen del kan jag efter ovan redovisade resonemang i lagtolkningsfrågorna, sammanfattningsvis inte finna annat än att TF:s regler vid en sådan prövning i detta fall måste ges försteg och att stadgandet i 16 kap. 10 a § BrB inte kan åberopas till stöd för en vägran att lämna ut den begärda kopian av videogrammet.

Avslutningsvis vill jag tillägga följande. Tidigare har anmärkts att någon sekretessregel som skulle kunna anses tillämplig i mål av förevarande slag

inte torde finnas hos domstolen. Enligt min mening kan erfarenheterna från det aktuella brottmålet och andra liknande mål som efter åtal av Justitiekanslern för närvarande prövas i domstol enligt de relativt nya reglerna i yttrandefrihetsgrundlagen ge anledning att noga pröva behovet av en komplettering av sekretesslagen.

Det framstår ur många aspekter som stötande att den personliga integriteten hos de stackars barn som figurerat i filmer av berört slag inte kan ges ett bättre skydd än som synes vara fallet för närvarande. Jag överväger därför att hos regeringen aktualisera frågan om införande av ett skydd för uppgifter om enskilds personliga förhållanden också i mål där talan förs om ansvar för barnpornografibrott.

Johan Hirschfeldt

Johan Hirschfeldt

Håkan Rustad
Håkan Rustad

Myndigheter, organisationer m.m. som var företrädare vid
hearingen den 19 maj 1993

Prop. 1992/93:256
Bilaga 2

Justitiekanslern
Stockholms tingsrätt
Konkurrensverket
Patent- och registreringsverket
Riksåklagaren
Datainspektionen
Advokatsamfundet
Radionämnden
Närradionämnden
Kabelnämnden
Styrelsen för lokalradiotillstånd
Statens Biografbyrå
Arkivet för ljud- och bild
Sveriges Television AB
Sveriges Radio AB
Gunnar Lindhs Advokatbyrå HB
Presstödsnämnden
Svenska Tidningsutgivareföreningen
Publicistklubben
Tidningarnas Telegrambyrå
Radioutgivareföreningen
Svenska Journalistförbundet
Kulturdepartementet
Radiolagsutredningen

Innehåll

Prop. 1992/93:256

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 1993. .	3
1 Inledning	3
2 Bakgrund	3
2.1 Nuvarande ordning	3
2.2 Justitiekanslerns framställning	5
3 Överväganden	6
4 Upprättat lagförslag	8
5 Hemställan	9
6 Beslut	9
Bilaga 1 Justitiekanslerns framställning	10
Bilaga 2 Sammanställning över deltagande myndigheter m.m. vid hearing	45